

соціальними службами та адвокатами, що забезпечить комплексне реагування на прояви насильства та реальне відновлення порушених прав.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 18.11.2025 р.).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 18.11.2025 р.).
3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Харків: Право, 2019. 752 с.
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення 18.11.2025 р.).
5. Цивільний кодекс України: Коментар. За заг. ред. Є.О. Харитонova, О.М. Калітенко. Одеса: Юридична література, 2004. 1112 с.
6. Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. Конвенція Ради Європи від 11.05.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення 18.11.2025 р.).

*Діхтяр Анастасія, студентка Державного торговельно-економічного університету
Науковий керівник: Шведова Г.Л., доцент
кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу
кандидат юридичних наук, доцент*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Забезпечення гендерної рівності є центральним елементом демократичної держави, особливо в умовах реформ і євроінтеграції. Конституція України гарантує рівність прав і свобод усіх громадян, забороняючи будь-яку дискримінацію, зокрема за ознакою статі [1, ст. 24]. Проте на практиці жінки, діти та особи з ЛГБТ-спільноти часто стикаються з дискримінацією, насильством і зневагою до своєї гідності, що вимагає відповідного кримінально-правового реагування.

Основною нормою, яка передбачає відповідальність за дискримінацію, є ст. 161 ККУ. Вона встановлює відповідальність за дії, спрямовані на розпалювання ворожнечі, обмеження прав або встановлення привілеїв за расовими, національними, релігійними, статевими чи іншими ознаками [2, ст. 161]. Попри відсутність прямого згадування сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, їх зазвичай включають до категорії «інші ознаки». Водночас така розпливчастість у формулюванні ускладнює правозастосування. Немає чіткого юридичного визначення цих понять, що створює труднощі у доказуванні мотиву злочину, дозволяє уникати відповідальності або обирати іншу кваліфікацію.

Типовими потерпілими у справах за цією статтею є жінки, які стали жертвами гендерного насильства, представники ЛГБТ-спільноти, що зазнали дискримінації,

а також діти, які постраждали від гендерно зумовленого булінгу. Проте статистика демонструє низький рівень виявлення даних правопорушень та притягнення винних до відповідальності: за останні п'ять років у судовому реєстрі зафіксовано менше 50 вироків за ст. 161 ККУ, з яких одиниці стосувалися злочинів на ґрунті статі або сексуальної орієнтації [3, с. 79].

Однією з причин цього є складність встановлення мотиву дискримінації, що, як зазначають професор О. Дудоров та професор М. Хавронюк, вимагає спеціальної підготовки слідчих, прокурорів і суддів, а також відповідних методик збору доказів [4, с. 44-47]. В.Г. Буткевич підкреслює, що відсутність гендерної чутливості в роботі правоохоронних органів та брак професіоналізму значно знижує ефективність кримінально-правового захисту [3, с. 80].

Значним кроком уперед стала ратифікація Україною Стамбульської конвенції в 2022 році. Вона зобов'язує держави криміналізувати насильство, зумовлене статтю, визнавати гендерний мотив як обтяжуючу обставину, створювати спеціалізовані служби підтримки жертв, а також забезпечувати системне навчання працівників правоохоронної та судової системи [5]. Імплементация цих положень вимагає внесення змін до ККУ, насамперед, до ст. 67, де справедливо пропонується необхідність закріпити гендерний мотив як обтяжуючу обставину, а також конкретизувати зміст ст. 161 ККУ [3, с. 81].

Уваги заслуговує питання домашнього насильства. О. Дудоров і М. Хавронюк наголошують, що Стамбульська конвенція встановлює комплексний підхід щодо протидії домашнього насильства, який включає криміналізацію різних форм насильства, створення служб підтримки постраждалих та навчання правоохоронців і суддів у сфері гендерної чутливості [4, с. 42-48]. Вони вказують на необхідність удосконалення українського законодавства з метою чіткого визначення та ефективного розслідування домашнього насильства, а також інтеграції гендерного мотиву як обтяжливий обставини у кримінальне законодавство [4, с. 45-46].

У науковій літературі пропонується комплекс заходів: законодавче закріплення понять «гендерна ідентичність» і «сексуальна орієнтація», створення спеціалізованих слідчих підрозділів, розробка методик розслідування кримінальних правопорушень із гендерним мотивом, підвищення кваліфікації суддів і слідчих, а також просвітницька робота серед населення для зменшення толерантності до дискримінації [6; 3; 4].

Отож, попри формальну наявність правових норм, реальний кримінально-правовий захист гендерної рівності в Україні залишається недосконалим. Ефективна імплементация положень Стамбульської конвенції та ефективна правова реформа є основою для створення системи, яка реально захищає права жінок, дітей, ЛГБТ-спільноти та інших вразливих груп.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>(дата звернення: 02.11.2025).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>(дата звернення: 02.11.2025).
3. Буткевич В. Г. Гендерні аспекти кримінального права України // Юридичний вісник України. – 2023. – № 7. – С. 76–81.
4. Дудоров О., Хавронюк М. Кримінально-правовий захист гендерної рівності в Україні // Український журнал права. – 2022. – № 4. – С. 40–50.
5. Council of Europe. Istanbul Convention. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. – Strasbourg, 2011. – <https://rm.coe.int/1680462543>
6. Шаблій О. І. Гендерна рівність у правовій системі України. – К. : Юрінком Інтер, 2020. – 256 с.

Добровольська Тетяна Миколаївна, здобувачка ступеня вищої освіти магістра 2KM-2 курсу, 7 групи інституту заочного та дистанційного навчання НАВС

Науковий керівник: Верейці О.В., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

ВПЛИВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА НА ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Проблема визначення місця проживання дитини у випадках, коли в сім'ї мало місце домашнє насильство, є однією з найбільш складних і чутливих у сучасній судовій практиці. Питання впливу фактів домашнього насильства на вирішення сімейних спорів досі не має однозначного нормативного врегулювання. У більшості випадків суди керуються оціночними категоріями, що створює ризик суб'єктивного тлумачення. Тому наукове осмислення правових механізмів визначення місця проживання дитини з урахуванням насильства в сім'ї є необхідним для вдосконалення як теоретичних засад сімейного права, так і правозастосовної практики.

Стаття 10 Закону України «Про охорону дитинства» закріплює фундаментальні гарантії права кожної дитини на свободу, особисту недоторканність та захист людської гідності [1]. Законодавець покладає на державу обов'язок здійснення комплексного захисту неповнолітніх від широкого спектру протиправних посягань на їхні права та інтереси. Це конституційне зобов'язання держави реалізується через систему правових, організаційних та соціальних механізмів, спрямованих на превенцію та протидію різноманітним формам насильства щодо дітей. Процесуальне підтвердження випадків домашнього насильства здійснюється через винесення судового рішення у справах про адміністративні правопорушення, що кваліфікуються відповідно до статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2]. Водночас законодавець